

Ірина Федорович

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансових технологій
та банківського бізнесу,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Сергій Палямар

аспірант,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

РОЛЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК У РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ

Упродовж останніх років питання фінансової інклюзії набуло особливої актуальності як у світовому, так і в українському контексті. Забезпечення рівного доступу до базових фінансових послуг для всіх верств населення – це не лише показник соціальної справедливості, а й важлива передумова сталого економічного розвитку держави. В умовах структурних трансформацій фінансового ринку, посилення економічної нестабільності та обмеженої присутності традиційних банків у малих містах і сільській місцевості, зростає потреба в інституціях, здатних забезпечити доступне, прозоре й орієнтоване на потреби населення фінансове обслуговування. Саме в цьому контексті дедалі більше уваги привертають кредитні спілки – учасники небанківського фінансового сектору, діяльність яких тісно пов'язана із розвитком фінансової інклюзії.

Кредитні спілки функціонують на кооперативних засадах і мають соціально орієнтовану природу. Їх мета – не отримання максимального прибутку, а задоволення фінансових потреб своїх членів, що робить їх близькими до населення як за структурою, так і за цінностями. Завдяки своїй гнучкості, локальній присутності та лояльній кредитній політиці, спілки мають потенціал стати дієвим інструментом залучення до фінансової системи тих, хто часто опиняється поза її межами – осіб з низьким рівнем доходів, пенсіонерів, внутрішньо переміщених осіб, мешканців сіл та малих міст [1, с. 107].

Особливістю українських кредитних спілок є те, що значна їх частина виникла саме в регіонах із низькою концентрацією банківських установ. Вони стали альтернативним джерелом фінансових ресурсів для широких верств населення, які не можуть задовольнити свої потреби у банківському секторі. Завдяки простим умовам членства, відносно низьким ставкам за кредитами, зрозумілим фінансовим продуктам та індивідуальному підходу до позичальника, кредитні спілки поступово посилюють свою роль у структурі фінансового забезпечення домогосподарств.

Попри це, потенціал кредитних спілок ще далекий від повного використання. Їхня діяльність обмежується низькою структурних, регуляторних та економічних бар'єрів. Насамперед йдеться про низький рівень капіталізації, обмежений доступ до зовнішніх джерел фінансування, відсутність державної підтримки, недосконале законодавче регулювання, а також брак довіри з боку населення через окремі випадки недобросовісної практики у минулому. Окремо

слід наголосити на обмеженій цифровій спроможності спілок – більшість із них ще не запровадили сучасних онлайн-сервісів, що значно знижує їхню привабливість для молодого покоління споживачів фінансових послуг [2, с. 5].

У цьому контексті важливим завданням стає розроблення стратегій підтримки кредитної кооперації як важливої складової фінансового сектору, орієнтованої на соціальний ефект. Одним із ключових напрямів може стати стимулювання цифровізації кредитних спілок: упровадження онлайн-кабінетів, мобільних застосунків, електронного документообігу та систем дистанційного ідентифікування. Крім того, варто переглянути підходи до державного регулювання цієї сфери, забезпечивши стабільність правового поля та нагляд з боку Національного банку України, який сьогодні виконує функцію регулятора.

Не менш важливим напрямом є підвищення фінансової грамотності населення. Брак знань про діяльність кредитних спілок, плутанина у правовому статусі таких організацій, а також недостатній рівень обізнаності про переваги кооперативної моделі кредитування є чинниками, що стримують залучення нових членів до спілок. Проведення інформаційних кампаній, створення освітніх програм для різних категорій громадян, зокрема для молоді, сприятиме формуванню довіри до сектору й розширенню клієнтської бази [3, с. 204].

Таким чином, кредитні спілки мають вагомий потенціал у формуванні інклюзивного фінансового середовища в Україні. Їх соціальна спрямованість, локальна присутність та відкритість до потреб громади надають їм унікальну можливість стати ключовими суб'єктами розвитку фінансової інклюзії. Проте для реалізації цього потенціалу необхідна консолідація зусиль держави, професійної спільноти та самих кредитних спілок. Лише за умови створення сприятливого нормативного середовища, посилення інституційної спроможності та модернізації інструментарію кредитної кооперації можна очікувати її сталого розвитку та зростання значущості на ринку фінансових послуг України.

Водночас важливо усвідомлювати, що розвиток кредитних спілок як інструменту фінансової інклюзії має відбуватися не лише через зовнішні інституційні стимули, а й через внутрішню трансформацію самих спілок, що передбачає перегляд управлінських підходів, посилення прозорості фінансової звітності, впровадження механізмів внутрішнього контролю та оцінки ризиків, а також активізацію комунікацій із членами. Лише у разі, коли кредитні спілки зможуть стати сучасними, відкритими, технологічно оснащеними організаціями, вони здатні відігравати стабільну й значущу роль у досягненні стратегічних цілей держави щодо зниження рівня фінансової виключеності та побудови інклюзивного фінансового середовища в Україні.

Список використаних джерел:

1. Шульга Н. І. Кредитні спілки як інструмент фінансової інклюзії населення. *Економіка і організація управління*. 2022. № 1 (45). С. 105–112.
2. Кредитні спілки в Україні: стан та перспективи розвитку: аналіт. звіт. USAID, Проєкт «Трансформація фінансового сектору». Київ, 2021. 54 с.

3. Козак Ю. Г., Мельниченко М. М. Сучасні проблеми та перспективи розвитку кредитних спілок в Україні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2023. № 2 (49). С. 201–210. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.49.2023.201>.